Arhivska baština Sveučilišta u Zagrebu

Lemić, Vlatka

Source / Izvornik: **Hrvatska revija, 2019, 44 - 46**

Journal article, Published version
Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:252:084970

Rights / Prava: Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 4.0 međunarodna

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-03**

Sveučilište u Zagrebu

Repository / Repozitorij:

University of Zagreb Archives - UNIZG Archives

Hrvatska revija 4, 2019

Tema broja

Tema broja: 350 godina Sveučilišta u Zagrebu

Arhivska baština Sveučilišta u Zagrebu

Vlatka Lemić

Djelovanje i znanstveni, kulturni i društveni značaj Zagrebačkog sveučilišta dokumentirani su u brojnim arhivskim zapisima koji prate njegovu povijest, razvoj, organizacijske mijene i raznovrsne aktivnosti tijekom proteklih 350 godina. Ti zapisi, zajedno s drugima od trajnoga značenja za društvo, državu i pojedince, a nastali radom različitih stvaratelja, na različitim mjestima i u različitim vremenima, stvoreni različitim tehnikama i zapisani na različitim medijima, sačuvani na različitim nosačima i u različitim oblicima, smatraju se arhivskim gradivom koje se trajno štiti i smatra kulturnim dobrom. Nacionalna arhivska baština obuhvaća javno arhivsko gradivo i ono koje se čuva izvan mreže državnih arhiva, a skrb o njoj povjerena je arhivskoj službi kao sastavnom dijelu javne uprave u nadležnosti Ministarstva kulture RH. Zadaće arhivske službe na osiguravanju zaštite i informacijske cjelovitosti provode se putem sustava arhiva, koji u Hrvatskoj čine Hrvatski državni arhiv (HDA), područni državni arhivi, arhivi jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te privatni i specijalizirani arhivi. Njihov rad podjednako obuhvaća stručnu, kulturnu, znanstvenu, upravnu i uslužnu djelatnost, tj. prati definicije suvremenih arhiva kao ustanova koje objedinjuju tradicionalnu ulogu čuvara memorije s informacijskom ulogom i aktivnom potporom svojim osnivačima i široj zajednici u upravljanju i zaštiti dokumentacije o kojoj skrbe.

Zapisnici sjednica akademičkoga senata za godinu
1874/75 – 1895/96, Arhiv Sveučilišta

Premda aktualni Zakon o arhivskom gradivu i arhivima (NN 61/18), kao i prijašnje zakonske regulative u Hrvatskoj, predviđaju postojanje specijaliziranih arhiva (sveučilišni, privredni, književni, sportski itd.), oni unatoč praktičnoj potrebi za njima do sada nisu formalnopravno uspostavljeni i u stručnom smislu integrirani u javnu arhivsku službu. Redovne zadaće državnih arhiva podrazumijevaju i stručni nadzor nad stvarateljima javnoga arhivskoga i dokumentarnoga gradiva u svojoj nadležnosti, kao i skrb, evidentiranje i preuzimanje toga gradiva, te stoga oni prikupljaju i čuvaju izvornike različite provenijencije. S obzirom na to da su državni arhivi najviše usmjereni na gradivo državne i javne uprave, zapisi nastali radom gospodarskih subjekta, akademskih i znanstvenih ustanova, nevladinih organizacija, udruga, javnih osoba te privatnih stvaratelja bez nekoga pravila dolaze u državne ili privatne arhive ili nearhivske ustanove, ovisno o lokalnim i institucijskim uvjetima i mogućnostima te suradnji s nadležnim državnim arhivom. Osnivanje ili uređenje specijaliziranih arhiva kao načina za osiguravanje kvalitetnije zaštite i bolje dostupnosti pojedinih vrsta arhivskoga gradiva, podupiru aktualni arhivski propisi i smjerovi razvoja arhivske službe u Hrvatskoj, jer bi to državnim arhivima omogućilo da se više posvete svojim nadzornim, edukacijskim i informacijskim aktivnostima. Takve bi ustanove, sukladno pravnoj i organizacijskoj regulativi i nadležnosti arhivske službe, uz veću interakciju s arhivskom strukom također trebale biti dio nacionalne arhivske mreže.

Redovi predavanja na mudroslovnom, bogoslovnom i pravo- i državoslovnom fakultetu za zimski semestar 1874/75, Arhiv Sveučilišta

Sveučilišni arhivi su globalno prepoznati kao specijalizirane arhivske i dokumentacijske institucije, što se unutar stručne zajednice može pratiti kroz Sekciju sveučilišnih i znanstvenih arhiva (SUV) Međunarodnoga arhivskoga vijeća (ICA). U Hrvatskoj se sveučilišni arhivi u stručnim analizama i elaboratima arhivske djelatnosti redovito ističu kao model za uspostavu specijaliziranih arhiva, a pitanje Arhiva Sveučilišta razmatrano je još 1992. godine na Predsjedništvu Skupštine Sveučilišta u Zagrebu. Tada je u suradnji s

Hrvatskom državnim arhivom (tadašnji Arhiv Hrvatske), kao nadležnim državnim arhivom za sve sastavnice Sveučilišta, izrađen Elaborat o pretpostavkama za osnivanje i zadacima Arhiva Sveučilišta u Zagrebu u kojem su obrazložene stručne i organizacijske pretpostavke djelovanja takve ustanove unutar mreže državnih arhiva. Ta je ideja do danas ostala nerealizirana, a idući pomak u tom smjeru napravljen je tek 2019. godine osnivanjem Središnjeg ureda za arhivsku građu Sveučilišta s ciljem istraživanja i unaprjeđenja upravljanja arhivskim gradivom Sveučilišta te razvoja sveučilišnog arhiva.

Alma Mater Croatica – Glasnik hrvatskog sveučilišnog društva u Zagrebu, 1939-1942,
Arhiv Sveučilišta

S obzirom na različite naslijeđene okolnosti i domaću arhivsku praksu, prikaz arhivske baštine Sveučilišta u Zagrebu složen je zadatak budući da ne postoji jedinstveni informacijski izvor i evidencije o tom gradivu i njegovim stvarateljima. Kako se ono danas uglavnom čuva u nearhivskim ustanovama, većim je dijelom ostalo izvan dosega i utjecaja arhivske struke te je organizirano i obrađeno prema potrebama i mogućnostima svojih imatelja.

Abecedni imenik upisanih slušača za god. 1874-1918,
Arhiv Sveučilišta

Najstarije arhivsko gradivo te manje cjeline gradiva pojedinih nastavnih, znanstvenih i drugih tijela koja su djelovala u okviru Sveučilišta u Zagrebu čuvaju se u HDA, dok se većina arhivskih zapisa čuva na pojedinim sastavnicama Sveučilišta. Gradivo sveučilišne provenijencije u HDA je preuzeto po službenoj dužnosti i otkupom od pojedinaca, a nalazi se u sljedećim fondovima i zbirkama opisanima u skladu s arhivskim standardima(1):

• HR-HDA-132 GRAĐEVINSKA SEKCIJA ZA IZGRADNJU MEDICINSKOG FAKULTETA U ZAGREBU – Zagreb (1919–1929); 1919–1929: kut. 14; 1,4.

•HR-HDA-500 KRALJEVSKA AKADEMIJA ZNANOSTI (Pravoslovna akademija) – Zagreb (1776–1874); 1777–1784: knj. 62, kut. 25; 6,9. SI.

•HR-HDA-501 PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU – Zagreb (1874–); 1874–1961: knj. 656, kut. 220; 48. AP. Opći spisi 1874–1955; Zapisnici o odobrenju upisa 1950–1960; Apsolutoriji 1876–1946; Nacionali 1874–1961; Računovodstvena dokumentacija 1935–1957.

• HR-HDA-502 ISPITNA KOMISIJA ZA POLAGANJE STRUČNIH ISPITA ZA ZVANJE PROFESORA SREDNJIH ŠKOLA FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU – Zagreb;[1872] 1893/1946: kut. 250; 25. PrP. Opći spisi 1882–1946; Materijali s ispita – dosjei; Izvještaji, nastavni planovi; Popis kandidata koji su položili profesorski ispit 1872–1945.

•HR-HDA-1524 TEHNIČKI FAKULTET ZAGREB – Zagreb (1926–1956); 1903/1955: kut. 6, svež. 1; 0,7.

•HR-HDA-1726 INSTITUT ZA ANORGANSKU I ORGANSKU KEMIJU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU – Zagreb (1959–1974); [1958] 1959–1974 [1975]: kut. 61; 6,1. PrP.

•HR-HDA-1612 CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE MIGRACIJA INSTITUTA ZA GEOGRAFIJU SVEUČILIŠTA U ZAGREBU – Zagreb (1970–1987); 1970/1987: kut. 2, svež. 29; 3.

•HR-HDA-1656 INSTITUT INFORMACIJSKIH ZNANOSTI U ZAGREBU (Stalna izložba strane naučne i stručne literature pri Rektoratu Sveučilišta u Zagrebu 1953–1957, Internacionalna stalna izložba publikacija Sveučilišta u Zagrebu 1957–1967, Referalni centar Sveučilišta u Zagrebu 1967–1988) – Zagreb (1988–1994); [1953–1987] 1988/1994: knj. 37, svež. 183; 23.

•HR-HDA-1932 ZBIRKA FILMOVA ETNOLOŠKOGA ZAVODA FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU; 1931–1970: naslova 37. Kartoteka. Kratkometražni igrani filmovi.

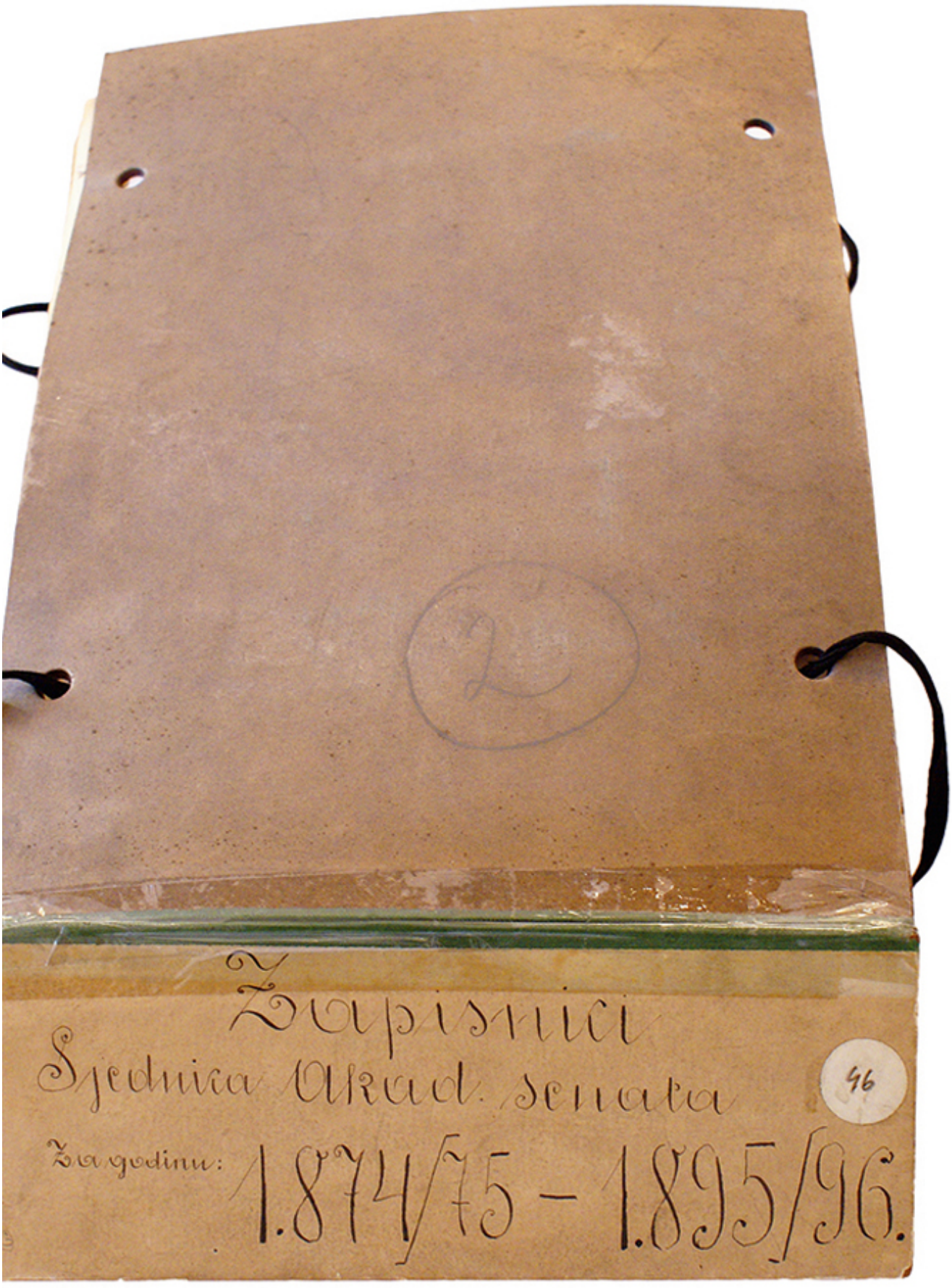
Zapisnici
Sjednica Akad. senata
za godinu: 1.874/75 – 1.895/96.
46

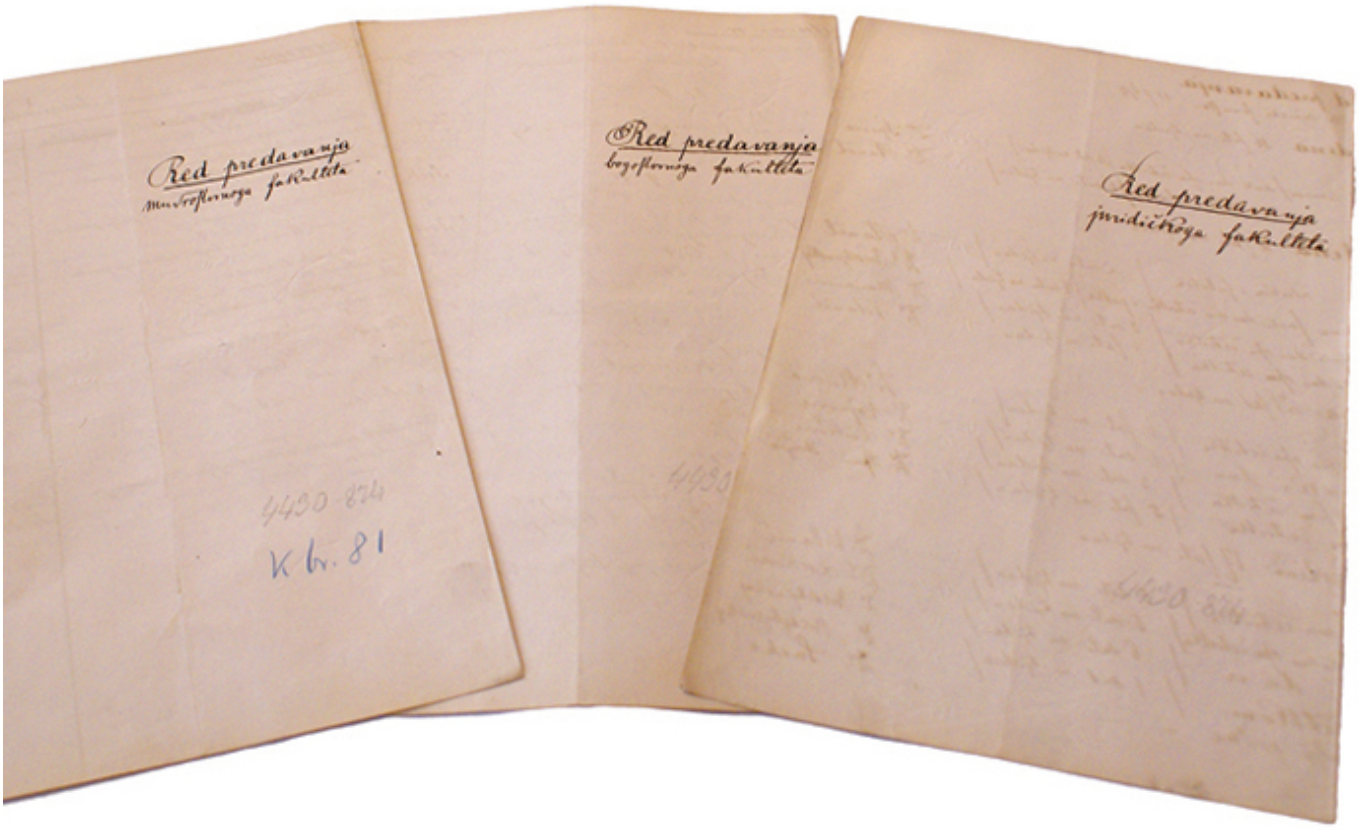

•HR-HDA-1935 ZBIRKA STUDENTSKIH RADOVA AKADEMIJE DRAMSKE UMJETNOSTI U ZAGREBU; 1968–2005: naslova 339. Kartoteka 1. Dugometražni igrani filmovi: naslova 2. Kratkometražni igrani filmovi: naslova 147. Dokumentarni filmovi: naslova 195.

Uz taj relativno malen broj fondova i zbirki u HDA postoje i drugi izvori vezani uz Sveučilište, koji se čuvaju u

dokumentacijskim cjelinama druge provenijencije2, npr. diploma rimskoga cara i ugarsko-hrvatskoga kralja Leopolda I. od 23. rujna kojom tadašnjoj isusovačkoj akademiji u slobodnom kraljevskom gradu Zagrebu priznaju status i povlastice sveučilišne ustanove te zapisi o djelovanju te visokoškolske ustanove nalaze se u fondu HR-HDA-665 Isusovački samostan Zagreb, a Zaključak Sabora od 3. studenoga 1671. (čl. 10) kojim se prihvaća Leopoldova povlastica za isusovačku akademiju dio je fonda HR-HDA-1. Sabor Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Brojni su dokumenti o različitim područjima djelovanja Sveučilišta, posebno oni vezani uz pojedine osobe, institucije i događaje, a koji se nalaze u dokumentacijskim cjelinama raznih upravnih tijela, obiteljskih i osobnih fondova, hemerotekama i različitim zbirkama, kako u HDA tako i u drugim baštinskim ustanovama. Takvi su primjeri HR-DAZG-685 Sveučilišni komitet KPH/SKH Zagreb 1948–1979 iz Državnog arhiva u Zagrebu, razni rukopisi NSK te ostavštine brojnih profesora i rektora Sveučilišta u Zagrebu, koji su bili i istaknuti javni djelatnici, akademici i aktivni dionici znanstvenih, kulturnih i društvenih događanja, a koje se mogu naći i u HDA, HAZU, NSK, arhivima, muzejima, institutima i drugim kulturnim i znanstvenim ustanovama.

U Rektoratu Sveučilišta, u pismohrani, tj. sveučilišnom arhivu, čuva se gradivo iz modernog razdoblja života Sveučilišta, od 1874. godine do danas: administrativna i financijska dokumentacija, spisi sveučilišnih tijela, dokumentacija o polaznicima sveučilišnih studijskih programa te stručnoj i znanstvenoistraživačkoj djelatnosti, raznovrsne arhivske zbirke i druge dokumentacijske cjeline nastale radom Sveučilišta i s njime povezanih institucija. Djelovanjem Središnjeg arhivskog ureda Sveučilišta oblikovane su osnovne arhivske i dokumentacijske cjeline kao osnova za daljnju arhivsku obradu gradiva pohranjenog na Sveučilištu:

• SVEUČILIŠTE U ZAGREBU – Zagreb (1669–); 1866–2019: 1.200 d/m.

• REKTORSKI ZBOR – Zagreb (1993–)

•STUDENTSKI ZBOR SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (2006–)

•ZAKLADA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (2010–)

•SAVEZ ALUMNI SVEUČILIŠTA U ZAGREBU (2002–)

• ZBIRKA PUBLIKACIJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU; 1939–2019: Alma Mater Croatica 1939–1942 : 7 knj., Sveučilišni vjesnik 1955–2007 : 80 kom; Hrvatsko sveučilište 1971; 31 kom. Universitas – hrvatske sveučilišne novine 2009–: 115 kom.

• ZBIRKA TISKOVINA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU; 1874– : Godišnjaci, Spomenice, Inauguralni govori, Pravila, Propisi, Upute, Razno.

• ZBIRKA FOTOGRAFIJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU; 20. st.– : Fotoalbumi, Fotografije.

Najveći dio gradiva o znanstvenoj i nastavnoj djelatnosti Sveučilišta čuva se na pojedinim sastavnicama, u različitim uvjetima i uglavnom bez javno dostupnih informacijskih izvora. Iz dostupnih podataka i evidencija HDA kao nadležnog arhiva razvidan je nedostatak informacija o arhivskom i dokumentarnom gradivu koje čuvaju pojedini fakulteti i akademije. Kod onih koji sukladno propisima vode zbirne evidencije svojega gradiva, uglavnom su evidentirane studentska, opća i knjigovodstvena te financijska dokumentacija, personalni dosjei i fondovi prednika (visoke škole, stručni studiji i dr.). Iz dosadašnje je prakse poznato da na različitim sveučilišnim sastavnicama postoje i brojne osobne ostavštine i fondovi (udruge, zaklade i sl.) te vrijedne zbirke koje se mogu sporadično naći u knjižnici, zavodu ili u pismohrani, bez popisa ili drugih popratnih podataka. Središnja pismohrana ne postoji na svim sastavnicama te se kod većine imatelja gradivo čuva na više lokacija i u više organizacijskih jedinica. Najmanje podataka postoji o znanstvenoj i stručnoj dokumentaciji pojedinih fakulteta i akademija, a premda značajan dio njih u svom sastavu ima posebne zavode, centre, laboratorije, kabinete, zbirke, arhivske zbirke, knjižnice i druge ustrojbene jedinice, nadležna arhivska služba nema gotovo nikakvih podataka o vrsti i količini gradiva nastalog njihovim radom. Iz dostupnih podataka se također može zaključiti da su izvori za znanstvenoistraživačku djelatnost i stručni rad (projekti, elaborati, ekspertize i nadzori, projektiranja, ispitivanja i analize, vještačenja i konzalting, izrada i upravljanje bazama podataka, raznovrsni stručni poslovi i usluge te specifični zakonima i propisima uređeni poslovi u pojedinim djelatnostima), izdavaštvo i brojne druge djelatnosti znanstvenih, umjetničkih i drugih sastavnica, uglavnom nepoznati izvan njih samih. Uza sve navedeno, na razini Sveučilišta zamjetan je problem nedovoljne obrađenosti evidentiranoga gradiva, nedostatka odgovarajućega stručnog osoblja nadležnog za fakultetske pismohrane i arhive te neujednačenosti stručnih akata i procedura vezanih uz zaštitu i dostupnost arhivskoga i dokumentarnoga gradiva, što dodatno ističe potrebu uspostave sveučilišnog arhiva.

Osnivanje specijaliziranog arhiva Sveučilišta u Zagrebu koji bi se skrbio o dokumentarnom i arhivskom gradivu Sveučilišta, bio čuvar institucionalnog pamćenja i aktivni sudionik znanstvenoistraživačkih i edukativnih programa, oživotvorilo bi u Hrvatskoj međunarodne prakse i tradicije sveučilišnih arhiva kao središnjih informacijskih centara sveučilišne, znanstvene i društvene zajednice. Arhivsko gradivo Sveučilišta trenutačno se nalazi na više lokacija te je u postupku osiguranje adekvatnog smještaja arhiva koji bi objedinio spremišni, radni (uredi i prostor za sređivanje) i korisnički prostor (čitaonica, predavaonica, izložbeni prostor). Gradivo je dostupno za istraživanje u prostoru pismohrane i Ureda za arhivsku gradivo, a tijekom obilježavanja 350. obljetnice Sveučilišta u Zagrebu javno je predstavljeno kroz različite programe: izložbu »Arhivska baština Sveučilišta u Zagrebu – odabrani dokumenti«, fotogaleriju na mrežnoj stranici Sveučilišta, virtualnu zbirku Topoteka Sveučilišta u Zagrebu i dr.

Bilješke

1 Podatci o fondovima i zbirkama preuzeti su iz publikacije Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske. Sv. 1. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006. i Nacionalnog arhivskog informacijskog sustava dostupnog na internetu (URL: arhinet.arhiv.hr)

2 Uprava i javne službe, Odgoj i obrazovanje, Kultura, znanost i informiranje, Vlastelinski, obiteljski i osobni arhivski fondovi, Zbirke izvornoga arhivskoga gradiva i dr. (klasifikacija arhivskih fondova i zbirki prema Pregledu arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske iz 2006.)